

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

Філологічний факультет

Кафедра філософії та культурології

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Декан філологічного факультету

проф. Борис БУНЧУК/

“12” серпня 2024 року

РОБОЧА ПРОГРАМА
навчальної дисципліни

ПРАКТИЧНЕ БОГОСЛОВ'Я

обов'язкова

Освітньо-професійна програма «Богослов'я»

Спеціальність 041 Богослов'я

Галузь знань 04 Богослов'я

Рівень вищої освіти перший (бакалаврський)

філологічний факультет

Мова навчання українська

Чернівці 2024 рік

Робоча програма навчальної дисципліни Практичне богослов'я складена відповідно до освітньо-професійної програми «Богослов'я», спеціальності 041 Богослов'я, першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, затвердженої Вченою радою Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича (Протокол № 4 від «24» квітня 2023 р.).

Розробник: **Лагодич Микола Миколайович**, кандидат історичних наук, кандидат богословських наук, доцент кафедри філософії та культурології

Викладач: **Лагодич Микола Миколайович**, кандидат історичних наук, кандидат богословських наук, доцент кафедри філософії та культурології

Погоджено з гарантом ОП і затверджено на засіданні кафедри філософії та культурології

Протокол № 1 від «12» серпня 2024 року

Завідувач кафедри філософії та культурології

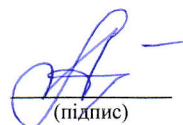
(підпис)

Ольга РУПТАШ

Схвалено методичною радою філологічного факультету

Протокол № 1 від «12» серпня 2024 року

Голова методичної ради філологічного факультету

(підпис)

Алла АНТОФІЙЧУК

1. МЕТА ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Мета курсу «Практичне богослов'я» дає можливість студентам теоретичного і практичного засвоєння уставних особливостей sacramентального служіння Церкви (поглиблене вивчення студентами 3 курсу бакалаврату чинопослідувань Таїнств і обрядів, викладених в Требнику, архієрейському Чиновникові, в чинопослідуваннях возз'єднання іновірних до Православної Вселенської Східної Церкви і в книзі «Послідування молебних співів»), що відноситься до сфери діяльності богослова, і включає традиційні християнські цінності, релігійну культуру і практичні аспекти життя конфесій тощо, а також історичних відомостей про встановлення чинопослідувань, розвитку їх обрядової сторони, структури побудови і символічному значенні священнодійств кожного чину.

ПРЕРЕКВІЗИТИ:

дисципліна «Практичне богослов'я» є обов'язковою для вивчення в циклі підготовки бакалаврів богослов'я. Курс взаємозв'язаний і має міжпредметні зв'язки з наступними навчальними дисциплінами: віровченням Церкви (догматичним богослов'ям, фундаментальним богослов'ям та апологетикою), біблійною історією (Старого та Нового Заповітів), православним богослужбовим уставом, літургікою, церковнослов'янською мовою, історією Церкви. Основою вивчення курсу є навички, які здобувачі засвоювали у попередніх семестрах здобуття вищої освіти під час вивчення, зокрема, таких дисциплін як «Українська мова», «Історії української культури», «Церковне мистецтво та архітектура в Україні», «Соціальна доктрина Церкви та національно-патріотичне виховання», тощо...

2. РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Відповідно до ОП «Богослов'я» (редакція 2017 року) дисципліна спрямована на формування у здобувача вищої освіти таких результатів навчання:

Загальні компетентності:

- ЗК 1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу, а також бути критичним і самокритичним;
- ЗК 3. Знання і розуміння предметної області та розуміння професії.
- ЗК 4. Здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел з використанням інформаційних та комунікаційних технологій;
- ЗК 5. Здатність до адаптації та дії в новій ситуації, працювати автономно та в колективі, володіючи навичками міжособистісної взаємодії;
- ЗК 6. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).
- ЗК 7. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
- ЗК 8. Здатність вчитися й оволодівати сучасними знаннями, а також планувати та управляти часом;

- ЗК 9. Здатність проведення досліджень на відповідному рівні.
ЗК 10. Уміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.
ЗК 11. Здатність діяти соціально відповідально та громадянсько свідомо.
ЗК 13. Здатність мотивувати людей та рухатися до спільної мети.

Професійні компетентності:

- ФК 2. Здатність критично працювати з текстами Святого Письма та богословської літератури.
ФК 3. Критичне розуміння форм і видів взаємодій між богословськими традиціями та суспільством в історичному і сучасному контексті.
ФК 4. Знання принципів науково-дослідної роботи у предметному полі богослов'я.
ФК 5. Здатність розуміти і окреслювати усталені та нові богословські традиції, богослужбові та соціальні практики.
ФК 6. Здатність застосовувати богословські знання в професійному та суспільному житті відповідно до морально етичних засад і принципів.
ФК 7. Здатність розуміти і брати участь в діалозі між богословськими і релігійними традиціями та системами.
ФК 8. Критичне усвідомлення безперервного характеру і процесу богословських студій та дискусій.
ФК 9. Здатність до письмового та усного викладу богословських суджень.
ФК 10. Розуміння сукупності методів і проблем в різних галузях богословських досліджень.
ФК 11. Здатність здійснювати навчальну, виховну, просвітницьку діяльність в освітніх та інших закладах (установах, організаціях).
ФК 12. Здатність до здійснення діяльності з проектування педагогічного процесу та окремих його складових у сфері світоглядних дисциплін відповідно до цілей і завдань сучасної моделі освіти та розробки нормативної, організаційної й навчально-методичної документації.
ФК 13. Здатність застосовувати богословські знання в експертній та консультативній діяльності. Вміння надавати комплексні експертні консультації з актуальних питань функціонування релігії та Церкви в соціумі і культурі.
ФК 14. Донесення до фахівців і нефахівців власних ідей щодо вирішення проблем дотичних до теології.
ФК 15. Здатність орієнтуватися в різноманітті релігій світу. Осмислювати сутність, властивості та інші системні характеристики феномену релігії.
ФК 17. Вміння реферувати, рецензувати й коментувати дослідницьку літературу з богословської проблематики.
ФК 18. Вміння знаходити нові джерела та формулювати дослідницькі проблеми у галузі богослов'я.
ФК 19. Володіння стародавніми мовами на рівні роботи зі словником.
ФК 20. Знання особливостей представлення в сучасному медіа просторі інформації про різні аспекти соціального функціонування релігійних спільнот.

ФК 21. Здатність осмислено використовувати знання взаємозв'язків релігійності і громадянсько-патріотичної свідомості для тактик і стратегій збереження національної ідентичності.

Відповідно до ОПП, курс спрямований на досягнення таких програмних результатів:

- мати концептуальні знання, набуті у процесі навчання та професійної діяльності, включаючи певні знання сучасних досягнень у галузі богослов'я (ПР 1);
- розуміти сутність і продемонструвати розуміння «богослов'я» як академічної і практичної дисципліни в історичному і сучасному контексті (ПР 3);
- знати історію виникнення, основні етапи формування та структуру Святого Письма в його історичному, соціальному, філологічному, канонічному і культурному контексті (ПР 4);
- давати розширене пояснення основних богословських доктрин, термінів, методів, понять, принципів тощо (ПР 5);
- розуміти специфіку богослужбових (літургійних) та духовних (молитовних) практик в різних богословських традиціях (ПР 6);
- мати знання змісту основних законодавчих документів, що стосуються свободи совісті та релігійних організацій в Україні та світі (ПР 7);
- знання спектру релігійних моделей виховання особистості та розбудови суспільства (ПР 8);
- розв'язувати складні завдання й проблеми у спеціалізованих сферах професійної діяльності та/або навчання, що передбачає збирання та інтерпретацію інформації (даних), вибір методів та інструментальних засобів, застосування інноваційних підходів у галузі богослов'я (ПР 9);
- оперувати загальними і спеціальними джерелами богословських традицій (ПР 11);
- володіти методологічним інструментарієм інтерпретації Святого Письма і вміти його застосовувати (ПР 12);
- установлювати взаємозв'язки між конкретними богословськими традиціями і сучасною культурою (ПР 14);
- визначати і окреслювати морально-етичні засади і принципи богословських традицій та їх застосування у історичному і сучасному контексті (ПР 15);
- застосовувати набуті знання і вміння у процесі формулювання способів вирішення богословських питань (ПР 17);
- уміння організовувати навчальну діяльність студентів та учнів, керувати нею й оцінювати її результати, володіти психолого-педагогічним та методичним інструментарієм викладання богословських дисциплін (ПР 18);

- уміння надавати експертну оцінку релігійним процесам в Україні та світі (ПР 19);
- ефективно формувати комунікаційну стратегію в галузі богослов'я (ПР 21);
- володіти навичками усного та письмово спілкування державною та іноземною мовами (ПР 22);
- уміти працювати в команді та налагоджувати міжособистісну комунікацію (ПР 23);
- здатність з дотриманням етичних норм формувати комунікаційну стратегію з суб'єктами взаємодії, застосовувати демократичні й толерантні технології прийняття колективних рішень, враховуючи власні інтереси і потреби інших, використовувати ефективні стратегії спілкування залежно від ситуації й релігійно-світоглядної визначеності (ПР 25);
- здатність налагоджувати соціально-психологічний комунікативний контакт, індивідуально орієнтовану взаємодію, що забезпечує творчий характер процесу навчання і високий рівень засвоєння навчального матеріалу (ПР 26);
- здатність сприяти релігійній безпеці України та її позитивному іміджу в контексті світових комунікацій (ПР 27);
- відповідати за професійний розвиток окремих осіб та/або груп осіб у галузі богослов'я (ПР 29);
- здатність до самостійного та автономного навчання упродовж життя (ПР 30);
- вміння усвідомлено та з повагою ставитися до цінності іншої особи, її світогляду та системи пріоритетів у спектрі релігійно-культових норм поведінки (ПР 32);
- розвинути знання і навички, щоб навчатися на освітньому рівні «магістр» (ПР 33).

Засвоєння курсу вимагає вирішення наступних **завдань**:

- показати історію християнського богослужіння, його еволюцію та сучасні форми;
- познайомити студентів з основними методами вивчення як окремих елементів богослужіння, так і цілих богослужбових чинопослідованостей;
- розкрити значення, зміст і мету богослужбових обрядів і чинопослідувань, їх сутність і істинний сенс;
- пояснити етимологію і призначення священних місць, зокрема храму, а також предметів і речей християнського богослужіння, якими є начиння, богослужбові книги, священні шати і т.д.;
- детально познайомити студентів з особливостями чинопослідувань Таїнств і інших найбільш істотних священнодій, основними практичними традиціями при їх здійсненні як в історичній

ретроспективі, так і в сучасних богослужбових реаліях; практичне застосування отриманих знань як у рамках аудиторного заняття на семінарах, так і в літургійній практиці.

Знати:

- основні богословські джерела (біблійні, святоотцівські, ієрархічні) стосовно церковних таїнств;
- основний категорійно-порівняльний апарат практичного богослов'я, сучасні документи про Таїнства та обряди;
- найважливіші теми сучасної дискусії про Таїнства;
- причини і особливості формування літургійних чинів уділення Таїнств;
- головні пасторальні проблеми у сфері богослужбово-таїнственного життя Церкви;
- зміст богослужбових текстів, формули звершення;
- канонічні перешкоди уділення Таїнств;
- богословську природу Таїнств.

Вміти:

- дати визначення термінам: Таїнства, Хрещення, Миропомазання, Вінчання, Священство, пастирське служіння, обряди та чинопослідування;
- критично користуватися біблійними та патристичними джерелами, щоб пояснювати основну сотеріологічну суть Таїнств;
- аргументовано викласти богословсько-біблійне розуміння і історію будь-якої церковного Таїнства, що вивчається в цьому курсі;
- застосовувати набуті знання в сучасних догматичних та пасторальних дискусіях з проблеми богослужбової практики Церкви;
- формувати критичне вміння аналізувати й оцінювати сучасні догматичні дискусії й пасторальні проблеми;
- застосовувати набуті знання при звершенні душпастирського служіння;
- диференціювати Таїнства за періодичністю їх уділення;
- використовувати богослужбові тексти у глобальному сотеріологічному контексті;
- скласти відповідно до богослужбового уставу чинонаслідування богослужіння будь-якого Святого Таїнства;
- творчо пропонувати відповіді, які пов'язані з церковним переданням та сучасними постановами Церкви.

Перелік мінімуму знань, умінь, навичок, необхідних для подальшої практичної діяльності, що повинні отримати студенти в результаті вивчення дисципліни «**Практичне богослов'я**»:

- здатність до критичного розуміння сучасної історико-богословської проблематики та методів її осмислення у навчанні та/або професійній діяльності та на межі предметних галузей;
- мати загальне уявлення про богослужбові традиції Православної Церкви в Україні;
- здатність застосовувати широке знання і глибоке розуміння богословських питань у міждисциплінарних дослідженнях;
- опанувати категоріально-понятійний апарат православного богослужіння, володіти навичками роботи з богослужбовими книгами;
- установлювати та співвідносити причинно-наслідковий зв'язок між різними історичними та богословськими моделями, системами, традиціями;
- розуміти взаємозв'язок православного богослужіння з догматичним спадщиною Православної Церкви;
- мати уяву про значення православного богослужіння для духовного життя кожного християнина і в цілому Церкви Христової;
- здатність до самостійного та автономного навчання упродовж життя.

Технічне й програмне забезпечення /обладнання

Мультимедійний проектор, мультимедійна дошка, офісні програми, призначені для основної маси користувачів: текстові і табличні процесори, графічні редактори, засоби презентацій, системи управління базами даних, а також їх інтегровані пакети (Microsoft Word, Microsoft Excel, Lotus Smart Suite, Open Office, Libre Office), вільний доступ до мережі Internet, належно облаштоване приміщення (храм, каплиця, чи молитовна кімната з престолом, жертovníком), комплект богослужбових книг та церковна утвар (євхаристичний набір, кадило, дароносиця, антими́нс, христильна скринька, набір для соборування).

3. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
3.1 ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ

Навчальна дисципліна «Практичне богослов'я»											
Форма навчання	Рік	Семестр	Кількість		Кількість годин						Вид підсумкового контролю
			кредитів	годин	Лекції	Практичні	Семінарськ	Лаборатор	СРС	Індивідуальна робота	
Денна	3	6	6	180	30	-	15	-	132	3	екзамен
Заочна	немає										

3.2 ДИДАКТИЧНА КАРТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин												
	усього	денна форма					заочна форма						
		у тому числі					усього	у тому числі					
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	
Теми лекційних занять	Змістовий модуль 1.												
ТЕМА 1. Таїнство Хрещення.	21	4	2			15							
ТЕМА 2. Таїнство Миропомазання.	12	2	2			8							
Тема 3. Чини приєднання до Православ'я.	6	2	0			4							
Разом за ЗМ1	39	8	4			27							
Теми лекційних занять	Змістовий модуль 2.												
Тема 4. Таїнство Покаяння.	13	2	0		1	10							
Тема 5 Таїнство Шлюбу.	21	2	2			17							
Тема 6 Таїнство Соборування і	12	2	2			8							

чин причастя хворих.													
Разом за ЗМ 2	46	6	4		1	35							
	Змістовий модуль 3.												
Тема 7 Таїнство Священства.	30	4			2	22							
Тема 8 Чинопослідування за покійними.	36	6	2			30							
Тема 9 Богослужіння молебнів і освячень.	29	6	5			18							
Разом за ЗМ 3	95	16	7		2	70							
Усього годин	180	30	15		3	132							

3.3 ТЕМАТИКА ТА ЗМІСТ ЛЕКЦІЙНИХ ТА СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

ТЕМА 1. Таїнство Хрещення.

Лекція – 4 год

Семінарське заняття – 2 год

Питання для вивчення:

Встановлення Таїнства. Благодатні дари Хрещення.

Хрещення – таїнство, яке формує християнську громаду.

Історія розвитку чинопослідування Хрещення.

Молитви матері та дитині, що передують Хрещення.

Чин оголошення в Древній Церкві. Підготовка до Таїнства в сучасних умовах. Звершення

Хрещення: освячення води і елею, тайноосвячуючий момент Таїнства, зодягання в білий одяг.

Особливості сучасної практики звершення Таїнства.

Символічний зміст священнодійств чинопослідування Хрещення.

Богословський зміст Таїнства і зміст молитов чину Хрещення.

ТЕМА 2. Таїнство Миропомазання.

Лекція – 2 год

Семінарське заняття – 2 год

Питання для вивчення:

Встановлення Таїнства Миропомазання. Миропомазання Таїнство Святого Духа. Історія формування чинопослідування Таїнства.

Зв'язок Миропомазання з Хрещенням і Євхаристією.

Звершення чинопослідування Таїнства священником: помазання святим Миром новохрещених, ходіння навколо купелі, омивання святого Мира, постриг волосся.

Символіка Таїнства.

Приготування святого Мира. Освячення звареного Мира.

Богословський зміст Таїнства і зміст молитов чину Миропомазання.

Чин воцерковлення.

ТЕМА 3. Чини приєднання до Православ'я.

Лекція – 2 год

Семінарське заняття – 2 год

Питання для вивчення:

Історія прийняття в Церкву іновірних. Чин приєднання до Православ'я через Таїнство Хрещення: походження, зміст, символіка, сучасна практика звершення чинопослідування.

Історія прийняття в Церкву інославних. Чин приєднання до Православ'я через Таїнство Миропомазання: походження, зміст, символіка, сучасна практика. Чин приєднання до Православ'я через Таїнство Покаяння: походження, зміст, символіка, сучасна практика.

ТЕМА 4. Таїнство Покаяння.

Лекція – 2 год

Семінарське заняття – 0 год

Питання для вивчення:

Встановлення Таїнства. Історія формування чину Покаяння. Публічне покаяння в Древній Церкві.

Таємна сповідь. Виникнення інституту духівництва. Сповідальна практика в історії Православної Церкви на території сучасної України.

Звершення чинопослідування Таїнства Покаяння.

Символічне значення священнодійств чину. Духовне обличчя пастиря, виконавця Таїнства.

Історія покаяної дисципліни. Покаянна дисципліна християнських громад. Чернеча покаянна дисципліна. Покути: традиція і сучасність.

ТЕМА 5. Таїнство Шлюбу.

Лекція – 2 год

Семінарське заняття – 2 год

Питання для вивчення:

Виникнення шлюбного союзу та форми його укладення в дохристиянську епоху. Вчинення шлюбу в ранній християнській Церкві. Сутність християнського шлюбу.

Таїнство Шлюбу і Євхаристія. Символіка Таїнства Шлюбу. Історія чину заручення. Історія чину вінчання. Звершення вінчання в Україні.

Звершення чинопослідування вінчання: зміст чину, таємничий зміст священнодійств, особливості сучасної практики.

Чин вінчання другошлюбних. Історичне формування чину. Вчинення чинопослідування. Духовний сенс молитов і священнодійств вінчання другошлюбних.

Чин благословення подружжя, котре прожило багато років без церковного благословення.

Історичне формування чину. Практичне звершення чину. Духовний сенс молитов і священнодійств цього чину.

ТЕМА 6. Таїнство Соборування і чин причастя хворих.

Лекція – 2 год

Семінарське заняття – 2 год

Питання для вивчення:

Встановлення та сутність Таїнства Соборування. Історія формування чинопослідування Таїнства. Практична сторона здійснення Таїнства. Здійснення таїнства єпископом. Особи, що приймають силу Таїнства святого елею.

Зміст молитов чину та їх богословський зміст. Духовний зміст священнодійств. Особливості сучасної практики.

Історія чинопослідування причастя хворих. Причастя хворих за сучасним чином. Священнодійства чину і їх духовний сенс.

Чин який буває на розлучення душі від тіла. Історія чинопослідування «Відхідної». Богословський зміст молитов чину.

ТЕМА 7. Таїнство Священства.

Лекція – 4 год

Семінарське заняття – 2 год

Питання для вивчення:

Встановлення Таїнства. Ієрархічність Церкви.

Клір і миряни. Апостольське спадкоємство.

Ступені Священства. Сутність благодаті Священства.

Хіротонія і хіротесія. Вимоги до ставленика. Обрання священнослужителів. Випробування кандидатів на священницькі посади.

Чин посвячення в читця та співака. Історія виникнення чину. Зміст і символіка священнодійств чину.

Посвята в іподиякона. Історія виникнення чину. Вчинення посвяти і духовний зміст священнодійств чину.

Рукоположення у сан диякона.

Виникнення дияконату.

Формування чину рукоположення. Зміст і символіка священнодійств дияконської хіротонії.

Рукоположення у сан пресвітера. Історія встановлення чину. Духовний сенс священнодійства пресвітерської хіротонії.

Рукоположення єпископа. Історія встановлення чину. Вчинення хіротонії та символічний сенс її священнодійств.

Піднесення до гідності протодиякона, протоієрея, ігумена та архімандрита.

ТЕМА 8. Чинопослідування за покійними.

Лекція – 6 год

Семінарське заняття – 2 год

Питання для вивчення:

Послідування по виході душі від тіла: історія зміст, звершення.

Чин відспівування мирян. Історія формування чину. Звершення сучасного чинопослідування похорону.

Зміст і духовний сенс молитов і священнодійств відспівування мирян.

Чин відспівування покійних в Пасхальну седмицю: походження чину і його сучасна практика здійснення.

Історія прийняття в Церкву інославнох.

Чин відспівування немовлят: походження, зміст вчинення.

Чин відспівування ченців: походження, зміст вчинення.

Чин відспівування священників: історія формування чину, символіка священнодійств, сучасна практика здійснення чину.

Чин відспівування архієреїв: походження, зміст вчинення.

Чинопослідування панахиди: походження чину, час звершення панахид, устав здійснення панахиди. Чинопослідування парастасу. Літія про покійних.

Дні поминання покійних і особливості богослужіння в ці дні. Поминання новопреставлених. Вселенські батьківські

суботи. Батьківські поминальні дні в Українській Православній Церкві.

ТЕМА 9. Богослужіння молебнів і освячень.

Лекція – 6 год

Семінарське заняття – 5 год

Питання для вивчення:

Види молебних співів. Зміст молебних співів і історія виникнення різних чинів. Чинопослідування молебню загального.

Богослужіння освячення води.

Символіка водосвяття. Історія формування чинів малого та великого освячення води. Зміст молитов чину.

Богослужіння освячення храму. Історія формування чину. Літургійний зміст священнодійств і молитов чину освячення храму. Особливості освячення храму священником. Мале освячення храму. Освячення храмового начиння.

Устав освячення трапези, котра була порушена. Чин оновлення церкви яку осквернили еретики.

Чини і молитви на освячення різного церковно-богослужбового начиння.

Чинопослідування освячення нового будинку. Походження чину і зміст молитов.

3.4. ЗМІСТ ЗАВДАНЬ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

№	Тема	Завдання	Год.
1.	Тема 1. Таїнство Хрещення.	Практична сторона звершення хрещення. З'ясуйте наявність канонічних підстав хрещення «через обливання». Скорочений чин хрещення хворих.	15
2.	Тема 2. Таїнство Миропомазання.	Чин мироваріння. Практичне звершення миропомазання в УГКЦ.	8
3.	Тема 3. Чини приєднання до Православ'я.	Приєднання через хрещення, миропомазання чи покаяння.	4
4.	Тема 4. Таїнство Покаяння.	Практичне звершення таїнства покаяння іноземців, німих тощо. Канонічна оцінка тзв. «загальної сповіді».	10
5.	Тема 5. Таїнство Шлюбу.	Канонічні вимоги що до заручин. Канонічні перепони що до звершення таїнства. Благословення осіб котрі вступають в повторний шлюб і тих, котрі прожили багато років без церковного благословення.	17
6.	Тема 6. Таїнство Соборування і чин причастя хворих.	Скорочений чин соборування. Причастя хворих в дома і лікарні	8
7.	Тема 7. Таїнство Священства.	Канонічні умови що до місця звершення, звершувача і ставленика. Особливості звершення хіротоній у різних Помісних Церквах.	22
8.	Тема 8. Чинопослідування за покійними.	Яка різниця між парастасом та панахидою. Вселенські поминальні суботи: уставні особливості. Особливості похорону у світлу седмицю. Чернечий похорон. Похорон архієреїв. Ієрейський похорон.	30
9.	Тема 9. Богослужіння молебнів і освячень.	Яка різниця між благословенням та освяченням? Порівняйти архієрейський та ієрейський чин	18

	освячення храму. Освячення антимінсу.	
ПРИМІТКА: Здобувач освіти має право запропонувати, окрім заданих тем та завдань для самостійної роботи, свої, що складають актуальність та цікавість (<i>оцінюється додатковим балом</i>)		132

3.5. ТЕМАТИКА ІНДИВІДУАЛЬНИХ НАВЧАЛЬНО-ДОСЛІДНИХ ЗАВДАНЬ (за власним вибором студента)

Новозавітне вчення про таїнства.
Історія прийняття в Церкву іновірних.
Чин приєднання до Православ'я через Таїнство Хрещення: походження, зміст, символіка, сучасна практика звершення чинопослідування.
Практичне звершення хрещення та миропомазання в церквах східного обряду в Україні.
Встановлення таїнства священства.
Причастя хворих за сучасним чином.
Богословський зміст таїнства соборування.
Історія формування поховальних чинів.
Велика агіасма: історія встановлення та практичне звершення в Україні.
Історія виникнення молебних чинів.
Чин великого та малого освячення храму: порівняльний аналіз.
Чин благословення приміщень (кабінету, офісу, складу, виробництва та інших).
Чинопослідування освячення антимінси в ПЦУ.
Батьківські поминальні дні в Українській Православній Церкві.

4. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

МН1 – словесні методи (лекція, дискусія, бесіда, консультація тощо).
МН2 – практичні методи (практичні роботи).
МН3 – наочні методи (презентації результатів виконаних завдань, ілюстрації, відеоматеріали, тощо).
МН5 – робота з інформаційними ресурсами: з навчально-методичною, науковою, нормативною літературою та інтернет-ресурсами.
МН6 – комп'ютерні засоби навчання (онлайн курси – ресурси, web конференції, вебіари тощо).
МН7 – самостійна робота над індивідуальним завданням або за програмою навчальної дисципліни.

5. Система контролю та оцінювання

Система контролю під час поточного оцінювання: експрес-опитування; індивідуальне опитування; фронтальне опитування; захист індивідуального науково-дослідного завдання ІНДЗ; тестування; письмові роботи; есе, творча робота, проект, презентація. Механізм оцінювання результатів навчальної діяльності студентів оприаявлено в засадничих документах Чернівецького національного університету ім. Юрія Федьковича – у «Положенні про контроль і систему оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти», «Положенні про апеляцію на результати підсумкового семестрового контролю знань студентів»

Формою підсумкового контролю є екзамен.

Засоби оцінювання:

Засобами оцінювання виступають:

стандартизовані тести;

реферати;

проекти (наскрізні проекти; індивідуальні та командні проекти; дослідницько-творчі та ін.);

есе;

створення інфографіки, інтелект-карти та словникової статті на задану тему;

презентація на задану тему;

доповідь на науковій конференції. усні відповіді. контрольні роботи;

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

навчальних досягнень здобувачів освіти з курсу

Поточне оцінювання

Курс «Літургіка» вивчається впродовж семестру та складається з чотирьох теоретичних та одного підсумкових модулів.

Теоретичні модулі оцінюються в 15 балів, відповідно впродовж семестру студент може набрати максимально 60 балів (15+15+15+15). Окрім цього, студент може виконати індивідуальне науково-дослідницьке завдання, що оцінюється від 1 до 10 балів.

Підсумковий модуль оцінюється у 40 балів. Вони складається з двох форм роботи: теоретичної та практичної (тестові завдання). За умови успішної роботи у межах двох теоретичних модулів, виконання всіх форм роботи на підсумковому контролі, студент має можливість за результатами навчання з курсу «Літургіка» отримати 100 балів.

Підсумкова кількість балів після закінчення вивчення навчальної дисципліни переводиться в оцінку за національною системою та шкалою ECTS.

При виконанні запропонованих завдань до кожної теми (згідно навчальної програми) здобувач освіти може отримати кількість балів за тему відповідно до їх розподілу:

РОЗПОДІЛ БАЛІВ, ЯКІ ОТРИМУЮТЬ здобувачі освіти

Приклад для іспиту

Поточне тестування та самостійна робота									іспит	Сума
Змістовий модуль №1			Змістовий модуль № 2			Змістовий модуль № 3				
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	40	100
5	5	5	5	5	5	10	10	10		

T1, T2 ... T9 – теми змістових модулів.

Максимум балів, які здобувач освіти може отримати за окремий вид роботи, зокрема тієї, що винесена на самостійне опрацювання – 12 балів, сума яких (за коефіцієнтом) переводиться у відповідний бал кожної теми, що в загалом у ході поточного контролю складе 60 балів:

11-12 балів

Завдання виконано вчасно, його зміст вичерпно і глибоко розкриває тему дослідження з морального богослов'я та біоетики. Оформлення відповідає вимогам, розгляд теми перед аудиторією здійснюється за допомогою аргументованих висновків та інтеграції сучасних підходів. Студент має власну позицію з обговорюваних питань, здатен презентувати її, аргументуючи відповідно до наукових та морально-етичних норм, творчо підходить до виконання завдання.

9-10 балів

Завдання виконано вчасно, в його змісті детально розкривається тема з морального богослов'я та біоетики. Оформлення відповідає вимогам, студент володіє матеріалом і здатен чітко представити його під час презентації, хоча можливо без глибокого аналізу в усіх аспектах теми.

7-8 балів

Завдання виконано вчасно, в його змісті розкривається основна частина теми з морального богослов'я та біоетики, оформлення відповідає вимогам. Студент може доповісти про ключові моменти дослідження, але не здійснює глибокого аналізу або узагальнення матеріалу, не підводить чітких підсумків або висновків.

5-6 балів

Завдання виконано вчасно, але зміст є поверхневим, фрагментарно охоплює тему. Оформлення відповідає вимогам, але студент не проводить достатній аналіз джерел або теоретичних аспектів, не може узагальнити та систематизувати матеріал, має труднощі під час презентації дослідження.

3-4 бали

Завдання виконано вчасно, але матеріал є простим повторенням відомих джерел без аналітичної обробки. Студент на репродуктивному рівні відтворює матеріал з помилками і не здатен його грамотно презентувати перед аудиторією.

1-2 бали

Завдання виконано неповно, фрагментарно, часто з допомогою викладача. Практичні навички роботи майже не сформовані, більшість завдань не виконано, і студент не може навести аргументовану думку з обговорюваних питань морального богослов'я та біоетики.

Підсумковий контроль

Іспит проводиться в змішаній формі (усна відповідь + тестування):

Два теоретичних усних питання оцінюється по 12 балів максимум за кожне

Тестування здійснюється на платформі Moodle – 16 балів максимум

Критерії оцінювання результатів навчання з навчальної дисципліни

Оцінка за курс є сумарною в межах 100 балів, які складаються з 60 балів поточного контролю та 40 балів підсумкового контролю.

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
	Оцінка (бали)	Пояснення за розширеною шкалою
Відмінно	A (90-100)	відмінно
Добре	B (80-89)	дуже добре
	C (70-79)	добре
Задовільно	D (60-69)	задовільно
	E (50-59)	достатньо
Незадовільно	FX (35-49)	(незадовільно) з можливістю повторного складання
	F (1-34)	(незадовільно) з обов'язковим самостійним опрацюванням освітнього компоненту до перескладання

Критерієм успішного проходження здобувачем освіти підсумкового оцінювання може бути досягнення ним мінімальних порогових рівнів оцінок за кожним запланованим результатом навчання навчальної дисципліни.

Мінімальний пороговий рівень оцінки варто визначати за допомогою якісних критеріїв і трансформувати його в мінімальну позитивну оцінку використовуваної числової (рейтингової) шкали.

ЗАРАХУВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НЕФОРМАЛЬНОЇ ОСВІТИ

Відповідно до «Положення про взаємодію формальної та неформальної освіти, визнання результатів навчання (здобутих шляхом неформальної та / або інформальної освіти, у системі формальної освіти) ЧНУ» https://drive.google.com/file/d/1O7Chn1UqlqjW_JjybxDr-syswxxHuGOn/view у процесі вивчення дисципліни здобувачу освіти може бути зараховано до 25% балів, отриманих за результатами неформальної та / або інформальної освіти з проблем, що відповідають тематиці курсу.

6. ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ:

1. Вкажіть на особливості звершення таїнства шлюбу для другошлюбних.
2. Дайте загальну характеристику звершення канону молебного на вихід душі, чину розлучення душі та тіла.
3. Дайте загальну характеристику звершення молебнів: на Новий рік, початок навчання, за недужих, за всяке прохання, в час посухи чи багатодощів'я та паводків, благословення у подорож, в час епідемій.
4. Дайте загальну характеристику підготов підготовчих обрядів до хрещення.
5. Дайте характеристику чину освячення дзвону.
6. З'ясуйте особливості відспівування та поховання на Великдень.
7. З'ясуйте практичну сторону благословення нового дому.
8. З'ясуйте практичну сторону звершення таїнства покаяння.
9. З'ясуйте практичну сторону звершення чину оголошення.
10. З'ясуйте причину появи чину благословення подружжя прожившого багато років без церковного благословення.
11. З'ясуйте хто може бути восприємниками при святому хрещені.
12. З'ясуйте чинопослідування постригу в чернецтво.
13. Зробіть порівняльний аналіз приватної та загальної сповіді.
14. Зробіть порівняльний аналіз чинопослідувань парастасу та панахиди.
15. Наведіть особливості звершення похорону мирян, монахів, пресвітерів та єпископів.
16. Наведіть практичні вказівки що до випічки просфор та вибору вина для таїнства євхаристії.
17. Наведіть уставні особливості освячення перебудованого храму.
18. Наведіть черговість одягання риз при повному облаченні. Розкажіть про практичну сторону звершення омивання мира та постриження волосся.
19. Охарактеризуйте заупокійне всенічне бдіння.
20. Охарактеризуйте молебень на початок навчання.
21. Охарактеризуйте молебні в час посухи та безперервного дощу.
22. Охарактеризуйте молитви в перший день, коли жінка народила дитя.
23. Охарактеризуйте молитви породіллі на сороковий день.
24. Охарактеризуйте панахиду, котра звершується у Світлий тиждень.
25. Охарактеризуйте порядок встановлення хреста на новозбудованому храмі.
26. Охарактеризуйте практичні дії при звершення заручин окремо від шлюбу.
27. Охарактеризуйте процес поставлення хреста на новозбудований храм.
28. Охарактеризуйте чин на заснування храму.
29. Охарактеризуйте чинопослідування благословення подружжя, котре прожило багато років без церковного благословення.
30. Охарактеризуйте чинопослідування похорону єпископів та пресвітерів на Великдець.

31. Охарактеризуйте чинопослідування таїнства хрещення та обряду одягання.
32. Охарактеризуйте чинопослідування таїнства шлюбу.
33. Охарактеризуйте чинопослудування наречення імені у восьмий день.
34. Перерахуйте практичні рекомендації по звершенню сповіді та причастю в дома.
35. Перерахуйте церковно-канонічні перепони до шлюбу.
36. Порівняйте чинопослідування архієрейського та ієрейського чинів освячення храму.
37. Порівняйте чинопослідування малого та великого водосвяття.
38. Порівняйте чинопослідування рукоположення у диякони, священики та єпископи.
39. Проаналізуйте вчення про час та місце звершення хрещення.
40. Проаналізуйте чин відспівування мирян, ченців.
41. Проаналізуйте чин звершення хрещення за скороченим чином.
42. Проаналізуйте чин малого освячення храму.
43. Проаналізуйте чин освячення церковної утварі.
44. Проаналізуйте чинопослідування таїнства маслосвяття.
45. розкажіть молитви розрішення під час таїнства покаяння.
46. Розкажіть про встановлення таїнства шлюбу.
47. Розкажіть про місце та час звершення таїнства шлюбу.
48. Розкажіть про освячення води та елею для таїнства хрещення.
49. Розкажіть про практичну сторону звершення панахиди та панахиди у Великодній тиждень.
50. Розкажіть про приготування новопреставленого до поховання.
51. Розкажіть про речовини потрібні для таїнства маслосвяття.
52. Розкажіть про чин архієрейського освячення храму.
53. Розкажіть про чин над коливом в пам'ять про померлих.
54. Розкажіть про чин освячення антими́нсу.
55. Розкажіть про чини поставлення в чтеці та співців та посвячення в іподиякони.
56. Розкажіть про читання Євангелія та Псалтиря над померлими.
57. Розкажіть як відбувається возведення в чини церковні та нагородження набедреником, палицею та митрою.
58. Розкрийте богослужбові особливості чинопослідування відспівування священиків та архиєреїв.
59. Розкрийте богослужбові особливості чину похорону дітей. Додаток: тестові завдання.
60. Розкрийте практичну сторону звершення таїнства миропомазання.

Рекомендована література

1. Требник у двох частинах. – Частина I. – К.: Видавничий відділ УПЦ КП, 2013. – 592 с.
2. Требник у двох частинах. – Частина II. – К.: Видавничий відділ УПЦ КП, 2013. – 608 с.
3. Чин благословення подружжя, котре прожило багато років без церковного благословення / Упорядн. свящ. Миколай Лагодич. – Тернопіль: Видавничий відділ Тернопільсько-Буцацької єпархії УПЦ КП, 2006. – 16 с.
4. Бойко П. Практичні вказівки для священно - та церковнослужителів при звершенні богослужінь. Київ, 2012. 189 с.;
5. Лагодич М. прот. Гомілія як сакраментальний акт: практика виголошення під час літургії / Микола Лагодич // Богословський вісник. – Чернівці, 2019. – № 19. – С. 57-61;
6. Лагодич М. прот. Практичне поєднання сповіді та причастя: історична ретроспектива та сучасний стан / Микола Лагодич // Український православний вісник Помісна Церква. – К., 2020. – № 11(15). – С. 38-49.

7. Лагодич М. Сакральне в культурі: євхаристичне життя християнина у період Великого посту // Феномен культури у гуманітарному дискурсі: монографія / за заг. наук. ред. проф., член-кор. НАПН України В.О. Балуха. Чернівці : Чернівецький нац. ун-т, 2020. – С. 292-309.
8. Шмеман А., проф.-прот. Таинство и Православие. Монреаль, 1965.